

Závěry z konference o výuce v kursech na VA AZ

Generálmajor doc. Ing. Václav Matička, CSc.

V září minulého roku se konala na fakultě vyšších velitelů VA AZ v Brně konference o výuce v kursech a v postgraduálním studiu, která měla posoudit cíle, obsah a metody výuky v dosavadních kursech a získat tak podklady k dalšímu zkvalitnění přípravy důstojníků ČSLA v těchto formách studia.

Konference se zúčastnili příslušníci vědecko-pedagogického sboru VA AZ, zastupci ostatních vojenských vysokých škol a složek GŠ a MNO. K všestrannému posouzení problémů značně přispěla též účast příslušníků štábů VO, některých svazů, svazků a místních vojenských správ. Jednání konference probíhalo jednak v plénu, jednak v sekcích podle druhů vojsk.

V hlavním referátu byly rozebrány některé důsledky rozvoje vědeckotechnické revoluce ve vojenství, především problémy výchovy, teoretické a praktické přípravy důstojníků z povolání. Celá řada příkladů ukázala, jak se těmito problémy zabývají a jak je v současné době řeší jiné armády jak socialistických, tak i kapitalistických států. V celosvětovém měřítku se jasně projevuje tendence zvědečtění a intenzifikace výchovy a vojenskoodborné přípravy důstojníků z povolání. Proto se přehodnocuje cíl a obsah vzdělání velitelského sboru, pečlivě se hledá optimální výběr a rozsah znalostí z jednotlivých vědních oborů, které nutně potřebují znát důstojníci podle svých specializací a na jednotlivých stupních velení. Veliká pozornost se věnuje modernizaci metod přípravy, které by co nejvíce přispěly k podstatné intenzifikaci studia. K tomu má přispět i nová materiálně technická základna vojenských škol. Cílevědomě a velmi pečlivě se vybírají vhodní uchazeči do vojenských škol nejen vzhledem k náročným požadavkům vojenské služby, ale i ke specifickým potřebám jednotlivých druhů vojsk, velitelských a štábních funkcí.

Kursy tvořily a dosud tvoří velmi důležitou součást přípravy velitelů a štábů v ČSLA. Z konkrétních čísel vyplývá, že v minulosti byly dokonce převažující for-

mou přípravy velitelského sboru. To bylo vynuceno konkrétní situací v období studené války a naléhavou potřebou velkého počtu důstojníků z povolání k urychlené výstavbě ozbrojených sil. Studium bylo a muselo být organizováno tak, že odpovídalo a skutečně také plnilo zpravidla jen požadavky tehdejší praxe. Omezená doba trvání kursů a jejich úzké účelové zaměření nedovolovaly věnovat patřičnou pozornost teorii vojenského umění, metodám vědeckého myšlení a samostatné tvůrčí práce. Velká většina důstojníků si nezvykla samostatně studovat a soustavně obnovovat svoje znalosti. Proto v práci absolventů kursů u vojsk mnohdy začal záhy převládat úzký prakticismus, který nemohl úspěšně vyřešit všechny nové úkoly výchovy a odborné přípravy vojsk.

V novém systému vojenského školství musí plnit kursy zcela jiné poslání než tomu bylo v minulosti. Základní vojenské vysokoškolské vzdělání, kterého se dostane důstojníkům hned na začátku jejich povolání ještě před vstupem do praxe jim sice vytvoří předpoklady k široké adaptabilitě, k možnosti měnit kvalifikaci podle potřeb armády, vytvoří jim předpoklady k samostatné tvůrčí práci, ale připraví je pouze na funkce velitelů rot, baterií (případně praporů a oddílů).

K zastávání vyšších funkcí budou absolventi nového systému připravováni v dalším, postgraduálním studiu, jehož zásady stanoví zákon č. 19/1966 Sb., vládní usnesení č. 52/1967, RMNO č. 07/1968 a vyhláška MŠ č. 49/67. Sb. **Kursy v novém systému vojenského školství**, i když tvoří organickou součást vojenského vysokoškolského vzdělávání, **budou mít tedy vyhraněný charakter postgraduálního studia**. I když bylo vysvětleno, proč již dnes je třeba se zabývat cílem, úkoly a rámcově i obsahem a organizací postgraduálních kursů v novém systému přípravy důstojníků z povolání, konference věnovala převážně pozornost problémům kursů v dosavadním systému školení důstojníků. To bylo zdůvodněno tím, že první absolventi nového systému vyjdou ze školy teprve

v letech 1971—1972, a proto do postgraduálních kursů mohou přijít kolem roku 1974—1975.

Referát a jednání konference ukázaly nejen vysokou aktuálnost, ale i **značnou složitost problémů organizace a výuky v dosavadních kursech**. Není proto divu, že v diskusi byli i odlišné názory — zejména podle toho, zda diskutující zdůrazňoval především potřebu současné praxe vojsk, nebo hleděl více do budoucnosti.

Přesto se došlo v celé řadě problémů k jednoznačným závěrům, které by měly být v budoucnosti respektovány a realizovány jak v organizaci a přípravě kursů, tak i v obsahu a metodice jejich výuky.

Účastníci konference byli např. jednotni **v otázce výběru důstojníků do kursů**. Na četných případech ukazovali, že ještě ani dnes se dostatečně nepřihlíží nejen k základnímu občanskému a vojenskému odbornému vzdělání, ale dokonce ani k předcházející vojskové praxi a budoucímu služebnímu zařazení. Kursy netvoří dosud organickou součást jednotného vzdělávacího systému; ne vždy navazují jak na sebe, tak na předcházející základní nebo vysoké vojenské vzdělání. Některé kursy nejsou dosud plánovány s dostatečným (alespoň jednoročním) časovým předstihem. V důsledku toho je nemůže škola zcela připravit organizačně, po stránce výuky ani po stránce účelné diferenciace vzhledem ke kvalitám a potřebám posluchačů.

Ostře se střetly názory v tom, **kdo má rozhodovat o vyslání a přijetí důstojníků do kursů**. Diskuse ukázala, že to nemůže být záležitostí výhradně jen jedné či dvou složek. První podmínkou je jistě osobní zájem důstojníka o další vzdělání. Neméně důležitá je též širší společenská potřeba a kádrový zámysl, v němž bude mít zpravidla rozhodující slovo nadřazený velitel. Nelze však přehlížet ani oprávněné požadavky školy, zejména pokud se týče vstupního profilu důstojníků vzhledem k učebním cílům jednotlivých kursů, k výukovým a materiálním možnostem školy a konečně i ke stránce efektivnosti (nezřizovat kur-

sy pokud není dostatečný počet důstojníků stejné specializace a přibližně stejné odborné úrovně pro každou učební skupinu).

Konference správně ocenila i **potřebu rozsáhlejší výuky teorie, taktiky a operačního umění**. Posluchači kursů mají zpravidla velmi značné znalosti, zkušenosti a návyky práce podle požadavků praxe u vojsk a štábů. Vzhledem k vysokému pracovnímu zatížení a požadavkům bojové pohotovosti nemohou však zpravidla ve svém funkčním zařazení sledovat nové teoretické otázky. Jen málokterý z nich si navykl samostatně pracovat s odbornou vojenskou a technickou literaturou. Proto je nutné co nejvíce **rozšířit rozsah samostatné práce a těch metod výuky, které vedou posluchače kursů k tvůrčímu myšlení a nešablonovitému řešení nových problémů**.

Několik diskusních příspěvků ukázalo na potřebu **věnovat na VA AZ větší pozornost výuce praporu** jakožto základní taktické jednotce, jejíž význam a úloha v soudobém boji značně roste vzhledem k tendenci jak dalšího rozptylování, tak i osamostatňování taktických jednotek. Požadavek byl zdůvodňován i tím, že v současné době přicházejí studovat zpravidla jen mladší důstojníci, jejichž vojsková praxe převážně nepřesahuje stupeň rota. Také v novém systému vzdělávání důstojníků bude třeba věnovat výuce praporu značnou pozornost v prvním postgraduálním školení.

Jednání konference přispělo též k **objasnění hlavních zásad**, jak v podmínkách vojenských vysokých škol aplikovat **usnesení vlády ČSSR č. 52 z 1. 3. 1967 o postgraduálním školení** a ustanovení vyhlášky MŠ č. 49/1967 Sb.

Postgraduální studium na našich vojenských vysokých školách by mělo mít organizační rámec. Obsah, metody vyučování a režim života v postgraduálních kursech by se měly kvalitativně odlišovat od přípravy posluchačů v základním studiu. Kromě toho bude nutné speciálně připravit vědecko-pedagogický sbor a včas zabezpečit výuku i po stránce materiální.

Postgraduální studium poskytne důstojníkům nejvyšší stupeň vzdělání na našich vojenských vysokých školách. Proto je třeba zvýšit požadavky i na vojenskoodbornou a vědecko-pedagogickou kvalifikaci učitelů, kteří v něm budou vyučovat. Za dnešního kádrového složení operačně taktických kateder nelze tento požadavek lehce splnit. Proto bude nutné pečlivě vybírat nejlépe připravené učitele, popřípadě **posílit katedry nejzkušenějšími a nej kvalifikovanějšími důstojníky od vojsk a štábů**, kteří mají za sebou nejen úspěšnou vojskovou a štábní praxi, ale kteří mají i předpoklady pro pedagogickou a vědeckou práci.

Účastníci konference ukázali, že **kursy musí zůstat i nadále nutnou formou pravidelného periodického doškolení důstojníků**. Na příkladech zatížení důstojníků u pohraničních svazků, letectva, radio-technického vojska a jinde dokazovali, že dosud jen interní školení v akademii dává reálnou možnost, aby velitelé a hlavní funkcionáři štábů mohli udržovat, doplňovat a prohlubovat své teoretické znalosti na úrovni potřeb rozvoje vědy, bojové techniky a vojenského umění.

Kromě toho ještě **značnou dobu zůstávají kursy jednou z hlavních forem studia těch důstojníků, jimž se dosud nedostalo z jakýchkoliv příčin vysokoškolského vzdělání a u nichž nelze požadovat toto vzdělání ani v budoucnosti**.

Proto nelze počítat s podstatným omezením různých kvalifikačních zdokonalovacích kursů. Jiné však je (a to ukázali zejména pracovníci vojenských vysokých škol), kde by bylo nejúčelnější tyto kursy organizovat. Podstatná část by měla být soustředěna především u vojenských středních odborných škol, neboť co do obsahu výuky, tak zejména pokud se týče metod výuky, zůstanou tyto kursy převážně na úrovni středního vojenského vzdělávání. I když tento názor většina účastníků uznala za správný, někteří účastníci konference ukázali, že dnes zdaleka ještě nemají vojenské střední odborné školy takové předpoklady (zejména kádrové), aby

tato správná zásada mohla být v brzké době realizována.

Zvlášť palčivé je **odborné školení pracovníků místních vojenských správ**. Naléhavá potřeba armády a konkrétní stav odborné přípravy těchto důstojníků si pravděpodobně vynutí, (alespoň dočasně) určité výjimečné řešení ve srovnání s běžnými formami vzdělání důstojníků jiných specializací.

Konference se dotkla i dalšího aktuálního problému — **obsahu a metod přípravy důstojníků teritoriálních velitelství a všech těch pracovníků státní správy, hospodářských a politických institucí jak v ústředních, tak i v krajských orgánech, kteří se z titulu své funkce přímo podílejí na řešení obranného systému země**. Náznaky účastníků konference se jednoznačně shodovaly v tom, že v podmínkách ČSLA by to měla být právě VA AZ, která vzhledem ke svému funkčnímu poslání a konkrétním možnostem může a měla by sledovat a rozvíjet teoretické otázky integrovaného obranného systému země. Proto by měla být předurčena k tomu, aby organizovala kvalifikovanou přípravu těchto odborníků při nejmenších nutných nákladech [kádrových, materiálních i finančních].

Diskuse přinesla ještě **celou řadu podnětů** nejen pro centrální složky (kádrovou správu, správu vojenského školství, správy druhů vojsk), ale zejména pro učitele **operačně taktických kateder**. Bylo jistě velmi poučné, že mnohé připomínky k náročnosti učitelů, k metodice i obsahu výuky v kursech vyslovovali mnohdy ti, kteří sami jako posluchači „bojovali“ za různé úlevy, výhody apod. Náročný a tvrdý život u vojsk je totiž sám přesvědčil, že jakékoli snižování požadavků ve škole není dobrou přípravou k povolání důstojníka.

Některé příspěvky ukazovaly i na další vážné problémy, které však s tematikou konference bezprostředně nesouvisely (např. problémy kádrové práce, pracovní podmínky a režim života u některých útvarů, nedoceňování vzdělání, podceňování teorie

atd.). Vliv na tuto část diskuse měla jistě i přítomnost některých funkcionářů z centrálních složek, jimž se důstojníci od vojsk i ze škol snažili ukázat složitost své práce, příčiny malého zájmu o další studium, omezené možnosti soustavného vzdělání u některých útvarů, některá ne dost hluboce promyšlená rozhodnutí při výběru do kursů aj.

Celkové jednání konference v rozhodující míře potvrdilo názory uvedené v hlavním referátu. Přineslo nejen celou řadu dalších faktů, ale ukázalo i některé další cesty, jak by bylo účelné připravovat kurzy, vybírat posluchače a organizovat výuku, aby v kursech byly co nejlépe splněny požadavky zákona o vysokých školách č. 19/66 Sb. vládního usnesení č. 52/1967, RMNO č. 07/1967 a vyhlášky MŠ č. 49/67 Sb.

Vyhodnocení jednání konference v plénu i v sekcích bylo podkladem řady doporučení, která podle příslušnosti byla předložena složkám MNO a VA AZ. Za doporučení širšího významu považují především tato:

a) MNO:

Při zpracování celkové koncepce vzdělávání velitelského sboru ČSLA jako jednotného systému plně docenit místo a úlohu kursů jak v nové, tak i v **dosavadní přípravě důstojníků**.

Věnovat zvláštní pozornost postgraduálnímu školení všech typů. Na základě rozboru kádrového stavu velitelského sboru, potřeb vojsk a možností škol stanovit perspektivní počty důstojníků přicházejících v úvahu pro školení v jednotlivých přesně určených typech kursů s perspektivou alespoň na 5 let. Výběr do kursů řešit diferencovaně vzhledem k cílům školení, vojenskoodborným kvalitám a praxi uchazečů. Při přípravě nových kursů dát škole nejméně jeden rok času a všestranně je zabezpečit.

Dosavadní Vyšší akademické kurzy považovat za postgraduální studium ve smyslu ustanovení vyhlášky MŠ č. 49/67 Sb. Absolventům VAK, kteří jsou absolventy vysoké školy, započítat VAK jako postgra-

duální studium, pokud ve VAK zpracovali a obhájili samostatnou práci. K realizaci tohoto návrhu vydat MNO/SVŠ upřesňující nařízení k vyhlášce MŠ č. 49/67 Sb.

Soustavně vytvářet pro vědecko-pedagogické pracovníky VA AZ takové podmínky (materiální i pracovní), aby zastávání pedagogických funkcí ve vojenské škole bylo přitažlivé i pro nejschopnější příslušníky velitelského sboru z vojsk a štábů.

b) VA AZ:

V dosavadním systému přípravy a v prvním postgraduálním stupni studia nového systému zvýraznit přípravu důstojníků na stupeň prapor. Ve smyslu tohoto požadavku upravit profil absolventa velitelského směru VA AZ dosavadního systému a na jeho základě začlenit v potřeb-

ném rozsahu výuku taktiky praporu do 1. ročníku.

K otázkám postgraduálního studiu v novém systému vojenského školství organizovat v průběhu roku 1969 samostatnou konferenci. Do té doby zpracovat profil, rámcovou strukturu, učební plány a obsah školení v postgraduálních kursech, aby bylo možné včas zahájit práce na výukových materiálech.

K zabezpečení výuky problematiky teritoria vytvořit co nejdříve základ katedry ochrany a obrany teritoria. Obsadit ji nutným počtem učitelů z operačně taktických kateder tak, aby se mohla podílet na rozpracování koncepce i materiálů potřebných k výuce v postgraduálních kursech tohoto zaměření.

ZKUŠENOSTI

PRAXE